

montem usque, cui appellatio Monte Cenise: inter ortum & occasum, à Segusio oppido ad oppidum usque Gallia Eburodunum. Antoninus in Itinerario iter Mediolano Arelatum ducit per Alpes Cottias. Ammian. Marcellinus Cottiarum Alpium viam ab Cottio Rege primum apertam credidit, nullumque hac fuisse ante ea tempora iter. Cujus sententiæ falsitatem pluribus certisque documentis convincit Cluverius Italiae Antiquae lib. 1, cap. 33. Sunt & alia itinera inter montem, qui vulgo Genebre dicitur, & Alpes maritimas, veluti per valles Perofæ, Lufernæ, Angroniæ, & Crucis, quarum incolæ vulgo Christiani nominantur.

Grajæ.

Cottias Alpes proxime excipiunt Grajæ, ab incolis Grajis sic cognominatæ. Tractus earum est à supradicto monte Cenise ad minorem usque montem divi Bernhardi & paulo ultra. Nam proximum huic jugum, quod vulgo vocatur mons divi Bernhardi major, Pœninarum Alpium erat transitus. Sub posterioribus Imperatoribus unam per se provinciam constituebant Grajæ Alpes. Describuntur apud Antoninum Itinera duo ab urbe Mediolanensi per Alpes Grajas, unum quidem Viennam, alterum Argentoratum. Prioris meminit quoque Itineraria Tabula, quæ medio fere itinere mansionem notat in Alpe Graja. Graphice eas descripsit Petronius Arbitr, qui & Cæsarem hac exercitum in Italiam traduxisse canit, quo tempore bellum civile patriæ indicturus erat. Sunt hodie Grajæ Alpes, Mons S. Bernardi minor, monte minore de S. Bernardo, Petit Bernard, sic dictus à cœnobio, quod D. Bernardo sacrum, quo loco Bergintrum ab Antonino locatur. Prope hunc est mons Calés & Cinisius major, de quibus dubitat Simlerus, Grajisne an Cottias Alpibus adnumerari debeant. In Grajis fuisse Aximam & Forum Claudii, quod postea Darantasia, nunc vulgo *Monstier en Tarantaise*, tabula Itineraria testatur.

Alpes Penninae.

Grajis Alpibus succedunt Alpes Penninae, sive ut falso alii vocant Pœninae. Isidorus alique Apenninum & Pœninas Alpes eosdem montes esse volunt. Verba Isidori sunt hæc: Apenninus mons appellatus, quasi Alpes Pœninae, quia Hannibal veniens ad Italiam eadem Alpes aperuit: unde & Virgilius, *Alpes immittet apertas*. Has enim Hannibal post bella Hispaniæ aceto rupit, & inde loca ipsa, quæ rupit, Apenninae Alpes vocantur. Sed crasso errore Alpes Penninae & Apenninum confundit. Nemo enim rerum Romanarum & Italiae peritus ignorare potest, quo tractu sint Penninae, sive, ut alii scripsere, Pœninae Alpes, quas Hannibal cum Punico suo exercitu ferro, igni, acetoque fregisse traditur, nempe qui nunc vocatur mons Iovis, sive alio nomine, mons divi Bernhardi, monte majore de S. Bernardo, qua transitus est ex Salassis ab Augusta Prætoria in Veragros ad Octodurum, quod vulgo dicitur incolis Marti-

Italia.

nach, Gallis *Martignii*. Causa erroris fuit, quod Grammatici isti apud rerum Hannibalicarum scriptores legerint, Hannibalem Penninis Alpibus è Gallia Transalpina in Italiam transcessisse: viamque illac ferro & igni atque aceto sibi stravisse: postea vero per Apenninum montem è Gallia Cisalpina in Etruriam transisse. hinc eundem montem esse Apenninum & Alpes Penninas arbitrati sunt. Livius Penninas vocatas scribit, à Deo *Pennino*, sive ut Cluverio placet *Pemno*, quem in summo harum Alpium vertice Veragri colebant. Quidam Penninas appellatas autumant, quasi Penninas, à cacuminum fastigio & eminentia, qua cæteras Alpes superant. Pinna namque, Germanis *Pinne*, maxime quid elatum & evectum significat. Penninas Alpes apud Salassos constituunt Strabo & Plinius, & quum supra Augustam Prætoriam duæ sint viæ per Alpes, huic quæ ad orientem est, & ad Veragros ducit, Pennini nomen tribuunt. Iter ab Mediolano per Alpes Penninas Moguntiacum ducit Antoninus. Vestigium antiqui nominis hodie adhuc apud Salassos manet. Vallis enim, quæ ab Augusta Prætoria Penninum ducit, incolis Pelinna nuncupatur. Termini Penninarum Alpium sunt, hinc Divi Bernhardi majus jugum, illinc jugum Divi Gothardi ad fontes Rhodani atque Rheni.

Alpes *Rheticae* à Como Veronam usque extenduntur. Appellatæ quoque fuere Tridentinae, à capite totius Rætiae Tridento, Athesi amni appposito. Per has quoque duo fuisse Romanorum itinera, alterum ad Vindelicos & Noricos, alterum ad Vindelicos simul & Helvetios, docent Itineraria antiqua. Præcipuorum verticum sive montium nomina sunt isti: *Crispalta*, monte di S. Barnaba, quem nonnulli *Lucumonis* montem vocant, Germanice *der Lukmanierberg*: tum monte d' *Vecello*: Germanis *der Vogel*, prisca *Adulas* mons dictus, unde Rhenum oriri facit Strabo: monte dell' *Orso*: Germanis *der Vrseler*: idem *der Spluger* sive *Splugenerberg*: *Septa*, Germanis *Setmer*: hinc reliqui, *Malota*, *Bernina*, *Iovo plano*, & *Braglio*, sive *Brajo*.

Rheticis continuabantur Alpes *Noricae*, à populis Noricis denominatæ. quarum tractum extendit Cluverius inter Ræticas & Carnicas, à Dravi fonte ad Natifonis usque fontem. Harum tamen nullus veterum meminit.

Hinc à Natifonis fonte supra Carnos, erant Alpes *Carnicae*, ex quibus Saum amnem profluere tradit Plinius. Iter per Sontii Baciique amnium valles agebatur versus oppidum, quod nunc Volkmark, olim autem Virunum dicebatur. Summus Alpium transitus est circa fontes Baci amnis, qui & Tolmidius sive Tolminius vocatur; quia iter est ad oppidum Krainburg, Savo appositum. Finis Alpium Carnicarum fuit circa Nauporti Formionisque amnium fontes; quorum hic, nunc vulgo *Risano*, in mare Adriaticum, ille *Laubach* in Saum influunt.

C 2

Italia